

Δικαστική Μεσολάβηση - άρθρο 214B ΚΠολΔ

Ιωάννα Μάμαλη , Πρόεδρος Πρωτοδικών , Δικαστική Διαμεσολαβήτρια

Με το άρθρο 7 του Ν. 4055/2012 προστέθηκε στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας το άρθρο 214B, με το οποίο εισάγεται ένας νέος θεσμός εναλλακτικής επίλυσης των ιδιωτικών διαφορών, η δικαστική μεσολάβηση. Όπως προκύπτει από τις διατάξεις του άρθρου αυτού, η πρωτοβουλία προσφυγής στην εισαγόμενη ρύθμιση ανήκει στα ενδιαφερόμενα μέρη, τα οποία μπορούν να την επιχειρήσουν είτε πριν από την άσκηση της αγωγής, είτε και κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας, ενώ η διαδικασία μπορεί να εφαρμοσθεί και ενώπιον του Εφετείου. Το δικαστήριο στο οποίο είναι εκκρεμής η υπόθεση, μπορεί σε κάθε στάση της δίκης, να καλεί τα μέρη να προσφύγουν στη δικαστική μεσολάβηση για την επίλυση της διαφοράς τους, αναβάλλοντας την εκδίκαση της υπόθεσης σε σύντομη δικάσιμο. Η προσφυγή, και όταν υποβάλλεται πριν από την άσκηση της αγωγής, δεν απαιτείται να γίνεται από κοινού, αλλά αρκεί και από μόνο το δικαιούχο, ενώ μπορεί να προκληθεί στο στάδιο αυτό και από μόνο τον υπόχρεο (βλ. Π. Μάζη, Η νέα αναθεώρηση του ΚΠολΔ με τον ν. 4055/2012 και το πρόβλημα της καθυστέρησης των δικών, ΕλλΔνη 2013. σελ. 38-39). Ο δικαστής που έχει ορισθεί στο Εφετείο ή στο Πρωτοδικείο ως μεσολαβητής, έχει χωριστές και κοινές συναντήσεις και συζητήσεις με τα μέρη και με τους πληρεξούσιους δικηγόρους τους και μπορεί να απευθύνει στα μέρη μη δεσμευτικές προτάσεις επίλυσης της διαφοράς. Ο μεσολαβητής πρέπει να επιδιώκει και να επιτυγχάνει την καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης και κατανόησης, την απορρόφηση αρνητικών συναισθημάτων ή προκατάληψης των μερών, την υποβολή εύστοχων ερωτήσεων, την ανάλυση των συγκρουόμενων συμφερόντων και τον εντοπισμό των πιθανών σημείων ταύτισης. Κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 8 του Ν. 3898/2010, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα μέρη, κατά τη διάρκεια της μεσολάβησης, παρίστανται με πληρεξούσιο δικηγόρο. Εάν τα μέρη καταλήξουν σε συμφωνία συντάσσεται πρακτικό μεσολάβησης, το οποίο, εφόσον περιέχει συμφωνία των μερών για ύπαρξη αξίωσης, αποτελεί εκτελεστό τίτλο, σύμφωνα με το άρθρο 904 παράγραφος 2 εδάφιο γ' ΚΠολΔ, όσο και τίτλο για εγγραφή ή εξάλειψη υποθήκης, σύμφωνα με τη ρητή διάταξη του άρθρου 10 του Ν. 4055/2012. Τόσο η δικαστική, όσο και η διαμεσολάβηση από τρίτο διαπιστευμένο πρόσωπο, εφόσον εκδηλώνεται στα πλαίσια της δίκης, είναι μία μορφή δικαστικού συμβιβασμού, και ως τέτοια αναπτύσσει δύο κύριες δικονομικές συνέπειες, την κατάργηση της δίκης και την εκτελεστότητα.

Εξάλλου, ο νέος αυτός τρόπος επίλυσης των διαφορών δεν αναπτύσσεται “ανταγωνιστικά”, αλλά παράλληλα προς τις λοιπές εναλλακτικές μορφές επίλυσης των διαφορών. Η ανάθεση καθηκόντων μεσολαβητή σε δικαστή, καλύπτει τις εγγυήσεις αμεροληψίας, ουδετερότητας και ανεξαρτησίας που πρέπει να εξασφαλίζει, μεταξύ άλλων, ένα σύστημα μεσολάβησης, και έτσι εμπεδώνεται καλύτερα η εμπιστοσύνη των πολιτών στους εξώδικους τρόπους επίλυσης διαφορών και καθίσταται ευχερέστερη η προσφυγή σε αυτούς, με τελικό αποτέλεσμα την ευρύτερη κατά το δυνατό επιτυχία των τρόπων αυτών και την αντίστοιχη ελάφρυνση των δικαστηρίων, ώστε να ασχολούνται με τις υποθέσεις εκείνες που πράγματι χρειάζονται δικαστική διερεύνηση και απόφαση (βλ. Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο Νόμου για την δίκαιη δίκη και την αντιμετώπιση φαινομένων αρνησιδικίας (άρθρο 7), σελ. 9-10). Προφανώς ο Νομοθέτης διαισθάνθηκε ότι ο θεσμός της εξωδικαστικής μεσολάβησης με διαμεσολαβητές τρίτα πρόσωπα με την ιδιότητα του δικηγόρου, και όχι του δικαστή, θα προσκρούσει στη δυσπιστία του Έλληνα διαδίκου, με κίνδυνο να καταντήσει γράμμα κενό, όπως η απόπειρα εξώδικης επίλυσης της διαφοράς κατ' άρθρο 214Α ΚΠολΔ, και για το λόγο αυτό εισήγαγε το θεσμό της δικαστικής μεσολάβησης, όπου ο διαμεσολαβητής είναι δικαστής, λαμβάνοντας υπόψη την εμπιστοσύνη της ελληνικής κοινωνίας στην απονομή της δικαιοσύνης από τα δικαστήρια (βλ. Κ. Μακρίδου, Εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης των ιδιωτικών διαφορών στις Ευρωπαϊκές Έννομες Τάξεις – Ιστορία και προοπτικές, Αρμ. 2014, σελ. 917).

Τα πλεονεκτήματα της δικαστικής μεσολάβησης είναι σημαντικά, αφού είναι μία διαδικασία άμεση και ταχύτατη, αντί της χρονοβόρας δικαστικής διαδικασίας, η οποία εάν καταλήξει σε συμφωνία των μερών, οδηγεί σε άμεση και τελική επίλυση της διαφοράς, αφού το πρακτικό που συντάσσεται αποτελεί τίτλο εκτελεστό και δεν προσβάλλεται με ένδικα μέσα. Είναι μία διαδικασία οικονομικότερη από την δικαστική διαδικασία, δεδομένου ότι για την τελευταία δεν μπορεί εξαρχής να προβλεφθεί το σύνολο της δαπάνης, αφού είναι άγνωστο εάν ο αντίδικος θα εξαντλήσει ή όχι όλα τα ένδικα μέσα. Είναι μία διαδικασία ευέλικτη χωρίς προσήλωση στο γράμμα του νόμου και χωρίς δικονομικούς φορμαλισμούς, αφού διαμορφώνεται από τον μεσολαβητή δικαστή σε συνεργασία με τα μέρη, τα οποία επιλέγουν τον τρόπο επίλυσης της διαφοράς τους ή τον τερματισμό της διαδικασίας, όποτε το επιθυμούν. Είναι μία διαδικασία χωρίς νικητές και ηττημένους, αφού τα μέρη (ιδιώτες ή επιχειρήσεις) έχουν τη δυνατότητα να εξεύρουν τα ίδια τη λύση στη διαφορά τους, με την καθοδήγηση του μεσολαβητή δικαστή, ενώ ο στόχος είναι η εξεύρεση λύσης αποδεκτής και από τα δύο μέρη, λύσης που διαμορφώνεται “στα μέτρα των μερών” και δεν επιδιώκεται ένας συμβιβασμός που βασίζεται στο συγκερασμό των νομικών θέσεων των μερών, αλλά

στοχεύει σε λύση που θα ικανοποιεί το αληθές συμφέρον των μερών, αναδεικνύοντας και συνεκτιμώντας, με τη βοήθεια του μεσολαβητή δικαστή, ακόμη και μη νομικά στοιχεία που εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους. Είναι μία διαδικασία αποφυγής της αντιδικίας, αφού αποφεύγεται η δικαστική διαμάχη και η δημιουργία οξύτητας στις σχέσεις των αντιδίκων μερών, η οποία συχνά διατηρείται και στο μέλλον, ακόμη και μετά την δια της δικαστικής απόφασης επίλυση της διαφοράς, ενώ συχνά η κυρίως δίκη γεννά και άλλες παράπλευρες διαφορές και δίκες, και επιπλέον λειτουργεί συμφιλιωτικά, αφού εάν καταλήξει σε συμφωνία, επιτυγχάνεται σύμμετρη και φιλική ικανοποίηση των συμφερόντων των μερών, τα οποία μπορούν να συνεχίσουν την επιχειρηματική ή άλλη συνεργασία τους, προς όφελος των ιδίων και του ευρύτερου επαγγελματικού ή κοινωνικού τους χώρου. Είναι μία διαδικασία στην οποία διασφαλίζεται το απόρρητο, και έτσι τα μέρη μπορούν να αποφύγουν τη δημοσιότητα, η οποία υποχρεωτικά επιβάλλεται, κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, για τις συνεδριάσεις κατά την ενώπιον του δικαστηρίου διαδικασία, και την οποία συχνά τα μέρη επιθυμούν να αποφύγουν, είτε προς προστασία της φήμης και της αξιοπιστίας της επιχείρησής τους, είτε σε άλλης φύσης διαφορές (π.χ. Οικογενειακές). Είναι μία διαδικασία εμπιστευτική, αφού ό,τι λέγεται από το ένα μέρος στον μεσολαβητή δεν κοινοποιείται στο άλλο μέρος, ούτε χρησιμοποιείται ως αποδεικτικό στοιχείο στο δικαστήριο. Είναι μία διαδικασία μη δεσμευτική, αφού τα μέρη προσφεύγουν και συμμετέχουν με δική τους πρωτοβουλία και είναι ελεύθερα να αποχωρήσουν όποτε το επιθυμούν και να επιλύσουν τις διαφορές τους στα δικαστήρια, αφού τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους δεν θίγονται και η διαδικασία της μεσολάβησης

θεωρείται σαν να μην έγινε. Τέλος, είναι μία διαδικασία στην οποία τα μέρη διασφαλίζονται απόλυτα από το αποτέλεσμα της συμφωνίας, αφού το πρακτικό μεσολάβησης αποτελεί τίτλο εκτελεστό, κατά τα προαναφερθέντα (βλ. Η. Ηλιακόπουλου, Ο νέος θεσμός της διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΦΑΔ 2012, σελ. 32-33 και Β. Θάνου-Χριστοφίλου, Δικαστική μεσολάβηση (άρθρ. 214B ΚΠολΔ) ΕλλΔνη 2013. 937-938).

Στο Πρωτοδικείο Αθηνών, όπου η δικαστική μεσολάβηση εφαρμόζεται από τον Μάιο του έτους 2012, εισήχθησαν 31 υποθέσεις το έτος 2012 και συντάχθηκε πρακτικό μεσολάβησης σε 14 υποθέσεις, εισήχθησαν 94 υποθέσεις το έτος 2013 και συντάχθηκε πρακτικό μεσολάβησης σε 42 υποθέσεις, ενώ το έτος 2014 εισήχθησαν 82 υποθέσεις, εκ των οποίων 35 υποθέσεις περατώθηκαν με τη σύνταξη πρακτικού μεσολάβησης. Το έτος 2015 εισήχθησαν 63 υποθέσεις, εκ των οποίων ορισμένες βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη και 35

υποθέσεις περατώθηκαν με τη σύνταξη πρακτικού μεσολάβησης. Το πρώτο δίμηνο του τρέχοντος έτους (2016) εισήχθησαν μόλις 4 υποθέσεις λόγω της συνεχιζόμενης αποχής των δικηγόρων από τα καθήκοντά τους. Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει αφενός η μείωση του αριθμού των εισαγόμενων υποθέσεων, η οποία, όμως, θα μπορούσε να αποδοθεί σε διάφορους παράγοντες, και ιδίως στη γενικότερη μείωση των υποθέσεων που άγονται ενώπιον των δικαστηρίων λόγω της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης και της συνακόλουθης αδυναμίας των πολιτών να καταβάλουν τα έξοδα προσφυγής στη δικαιοσύνη, και αφετέρου η επιτυχής έκβαση των εισαγόμενων υποθέσεων σε ποσοστό 50% περίπου, οι οποίες περατώνονται με τη σύνταξη πρακτικού μεσολάβησης.

Εξάλλου, για να λειτουργήσει επιτυχώς ο θεσμός αυτός απαιτείται άρτια υποδομή, δικαστές εκπαιδευμένοι προς τούτο, δικαστικοί υπάλληλοι με την κατάλληλη εξειδίκευση, αλλά και προθυμία των συνηγόρων να συμπράξουν σε τούτη την εναλλακτική διαδικασία. Επιπλέον τα ανωτέρω σημαντικά πλεονεκτήματα της διαμεσολάβησης πρέπει να γίνουν γνωστά στους πολίτες, με συνεχή ενημέρωση, ώστε να κατανοήσουν ότι αποτελεί έναν εναλλακτικό τρόπο επίλυσης των ιδιωτικών διαφορών συμφερότερο από εκείνον της δικαστικής οδού και ταυτόχρονα ένα θεσμό που μπορούν να εμπιστευθούν, αφού λειτουργεί με την καθοδήγηση του μεσολαβητή – δικαστή, ο οποίος διαθέτει την τεχνογνωσία και την εμπειρία, καθώς και τα εχέγγυα της αμεροληψίας και της αντικειμενικότητας. Οι δικηγόροι πρέπει να παραμερίσουν τις τυχόν επιφυλάξεις τους και να κατανοήσουν ότι η εμμονή σε έναν τρόπο επαγγελματικής άσκησης του λειτουργήματός τους, που υπερφορτώνει τα πινάκια των δικαστηρίων και οδηγεί σε μεγάλη καθυστέρηση των δικών, δεν ωφελεί ούτε την απονομή της δικαιοσύνης, ούτε τους ίδιους, λαμβανομένου μάλιστα υπόψη ότι δεν χάνουν δικηγορική ύλη, αφού τα μέρη, κατά τη διάρκεια της μεσολάβησης, παρίστανται με πληρεξούσιο δικηγόρο, κατά τα προαναφερθέντα, και επιπλέον εισπράττουν πολύ ταχύτερα την αμοιβή τους, αφού η μεσολάβηση, εάν ευδοκιμήσει, έχει άμεσα και σύντομα αποτελέσματα. Οι δικαστές δεν πρέπει να αντιμετωπίσουν τον θεσμό της μεσολάβησης ως “ανταγωνιστικό”, αλλά ως έναν θεσμό με τον οποίο επιτυγχάνεται ταχύτερη επίλυση των διαφορών με τρόπο ειρηνικό και πλέον ενδεδειγμένο για τα συμφέροντα των μερών, και στον οποίο μπορούν οι ίδιοι να συμβάλλουν με την εμπειρία και τις γνώσεις τους καθώς και με το εχέγγυο της αμεροληψίας τους. Επιπλέον πρέπει να συνεκτιμήσουν το γεγονός ότι η επιτυχής εφαρμογή του θεσμού της μεσολάβησης και γενικότερα των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης των διαφορών, θα συνεισφέρει στην αποσυμφόρηση των δικαστηρίων, η οποία θα οδηγήσει σε ελάφρυνση των δικαστών από τον υψηλό αριθμό των υποθέσεων που κατακλύζουν τα

δικαστήρια, επιφέρουν μεγάλο φόρτο εργασίας στους δικαστές και ταυτόχρονα μειώνουν την απόδοση αυτών και την ποιότητα στην απονομή της δικαιοσύνης (βλ. Β. Θάνου-Χριστοφίλου, Δικαστική μεσολάβηση (άρθρ. 214B ΚΠολΔ) ΕλλΔνη 2013. 938).

Η σταδιακή αλλαγή νοοτροπίας της ελληνικής κοινωνίας με αφετηρία τη δικαστική μεσολάβηση θα επηρεάσει θετικά αφενός την ευρύτερη λειτουργία του θεσμού και υπό την εξώδικη μορφή του, αφετέρου την ταχύτερη παροχή έννομης προστασίας σε όσες διαφορές άγονται ενώπιον των δικαστηρίων. Επιπλέον όλοι οι παράγοντες στο χώρο της απονομής της δικαιοσύνης, δικαστές και δικηγόροι, πρέπει να κατανοήσουν ότι οι εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης των διαφορών δημιουργούν ένα νέο, προηγμένο νομικοκοινωνικό πολιτισμό, για την πραγμάτωση του οποίου, όμως, απαιτείται αλλαγή νοοτροπίας και αλλαγή του τρόπου προσέγγισης της επίλυσης των ιδιωτικών διαφορών, και περαιτέρω να συμβάλλουν στην προώθηση της εφαρμογής των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης των διαφορών, με ενδιαφέρον και με θετική διάθεση. Συμπερασματικά, η διαμεσολάβηση μπορεί να θεωρηθεί μία εναλλακτική λύση αξιόπιστη και αποτελεσματική, μόνο όταν διασφαλίζονται εγγυήσεις αναφορικά με την κατάρτιση του διαμεσολαβητή και την ποιότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας, χωρίς όμως να φτάνουμε σε λεπτομερή κωδικοποίησή της, αποστερώντας έτσι την ευελιξία της. Για να είναι επιτυχής η διαμεσολάβηση πρέπει να συνυπάρχουν δύο στοιχεία, και ειδικότερα τα μέρη πρέπει να προσέλθουν σε διαμεσολάβηση και ο διαμεσολαβητής πρέπει να είναι ικανός και εκπαιδευμένος.

Ωστόσο, η διαμεσολάβηση δεν αποτελεί πανάκεια για όλες τις δυσλειτουργίες της τακτικής απονομής δικαιοσύνης (καθυστέρηση, κόστος, δικονομικός φορμαλισμός, ακαμψία), αλλά ούτε και ανάθεμα. Ο κεντρικός ρόλος της κρατικής δικαιοσύνης δεν πρέπει να αμφισβητείται, ούτε να τίθεται σε κίνδυνο, αφού η ασφάλεια δικαίου, η νομική ειρήνη και η πρόοδος του δικαίου μπορούν να επιτευχθούν μόνο μέσω δημόσιων δικαστικών διαδικασιών με δημοσιευμένες αποφάσεις. Αποτελεί λοιπόν το στοίχημα του μέλλοντος για την απονομή της δικαιοσύνης η ισορροπημένη συνύπαρξη του δημοσίου (δικαστηριακό σύστημα) και του ιδιωτικού τομέα (εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης των διαφορών).